

fjallað um þýðingu þessara dómsathafna í sambandi hvort fyrir sig. Í 1. gr., 3. málsg., fyrningarlaganna segir svo: „Haldsréttur og veðréttur ónýtist ekki, þótt skuldin fyrnist, nema sjálfsvörzluveðréttur í lausafé; hann fellur úr gildi um leið og krafan fyrnist, nema að því er snertir lausafé, sem er löglegt fylgífé með veðsettri fasteign . . .“. En hér er um að ræða sjálfsvörzluveð í lausafé eftir lögtaksgerð, og verður að álíta, að ákvæðið gildi um það beint eða með lögjöfnun. Ekki verður á það fallið með sóknaraðilja, að málaferli þau, er verið hafa fyrir dómstólum um stóreignaskatt, hafi áhrif á fyrningu á þessum skatti, þar sem ekkert liggur fyrir um það í málinu, að um neitt slíkt hafi verið um samið eða gerðarbeiðandi hafi á öðrum grundvelli mátt treysta því, að varnaraðili beitti ekki fyrningarástæðu fyrir sig. Samkvæmt því, er nú hefur verið sagt, verður að telja, að krafa sú, er hér um ræðir, hafi fyrnzt, þegar 4 ár voru liðin frá framangreindum lögtaksáðgerðum, eða 5. ágúst 1964, og jafnframt veðréttur sá, er til varð við framkvæmd lögtaksins. Ber því að synja um framgang þessa uppboðs. Rétt þykir, að málskostnaður falli niður.

Því úrskurðast:

Framangreint uppboð á ekki að fara fram.

Málskostnaður fellur niður.

Miðvikudaginn 26. febrúar 1969.

Nr. 24/1969. **Tollstjórinn í Reykjavík f. h. ríkissjóðs**

(Ármann Jónsson hrl.)

gegn

Jóhannesi G. Helgasyni og gagnsök

(Gústaf A. Sveinsson hrl.).

Dómenndur:

Jónatan Hallvarðsson hæstaréttardómari, Ármann Snævarr prófessor, Bjarni K. Bjarnason borgardómari, Emil Ágústsson borgardómari og Halldór Þorbjörnsson sakadómari.

Stóreignaskattur. Uppboð. Ómerking.

Dómur Hæstaréttar.

Aðaláfrýjandi hefur skotið máli þessu til Hæstaréttar með stefnu 7. febrúar 1969. Hann gerir þær dómkröfur, að heim-

ilað verði „uppboð á eignarhluta gagnáfrýjanda í fasteigninni Stóragerði 26“ í Reykjavík, „þ. e. *íbúð á 3. hæð til hægri*, samkvæmt lögtaki, er gert var 2. maí 1961, og yfirlýsingu fjármálaráðuneytisins og gagnáfrýjanda 17. jan. 1967“ til fullnustu skatti á stóreignir samkvæmt lögum nr. 44/1957, kr. 183.882.00, ásamt 6% ársvöxtum frá 1. janúar 1964 til greiðsludags, lögtakskostnaði, kr. 2.060.00, og svo uppboðskostnaði. Þá krefst aðaláfrýjandi og málskostnaðar í héraði og hér fyrir dómi úr hendi gagnáfrýjanda.

Gagnáfrýjandi, sem áfrýjað hefur málinu með stefnu 13. febrúar 1969, krefst þess, að hinn áfrýjaði úrskurður verði úr gildi felldur, að synjað verði uppboðs þess, sem krafist er, og að aðaláfrýjanda verði dæmt að greiða honum málskostnað í héraði og fyrir Hæstarétti.

Hinn 2. maí 1961 var í fógetadómi Reykjavíkur samkvæmt kröfu aðaláfrýjanda framkvæmt lögtak til tryggingar greindri stóreignaskattsskulds gagnáfrýjanda, kr. 183.882.00, ásamt vöxtum og kostnaði í *íbúð hans á 1. hæð til vinstri í húsinu nr. 26 við Stóragerði í Reykjavík*. Lögtaksgerð þessari var þinglýst hinn 15. júní 1961.

Fyrir Hæstarétt hefur verið lögð yfirlýsing fjármálaráðuneytisins, dags. 17. janúar 1967 og samþykkt af gagnáfrýjanda með undirskrift hans, svohljóðandi:

„Með lögtaki 2. maí 1961 tók rikissjóður veð í (4 herb.) íbúð á 1. hæð t. v. í húsinu nr. 26 við Stóragerði hér í bæ, fyrir stóreignaskatti, að fjárhæð kr. 183.882.00. Hefir ráðuneytið nú samþykkt að leysa téða veðsetningu af íbúðinni, enda færist lögtakið á sama tíma yfir á sams konar íbúð í húsinu á 3. hæð til hægri, en þinglesinn eigandi beggja íbúðanna er Jóhannes G. Helgason, Stóragerði 26, sem undirritar yfirlýsingu þessa til staðfestu umræddri yfirfærslu veðréttarins. Hefur rikissjóður hér eftir 3. veðrétt í téðri íbúð, 3. hæð t. h. í Stóragerði 26, með uppfærslurétti næst á eftir upphafli. kr. 125 þús. láni í Sparisjóði Reykjavíkur, skv. veðbr. 25/6 1962, og upphafli. 220 þús. kr. láni á vegum Bsfél. starfsm. S.V.R., skv. veðbr. 12/8 '63, enda er réttarstaða

ríkissjóðs óbreytt að öllu öðru leyti en því, sem leiðir af hér-
greindri tilfærslu veðréttarins.

Fjármálaráðuneytið, 17. jan. 1967

Guðlaugur Þorvaldsson

Samþykkur:

Jóhannes G. Helgason“.

Yfirlýsingu þessari var þinglýst 18. janúar 1967.

Í héraði krafðist aðaláfrýjandi uppboðs á íbúð þeirri á 1. hæð til vinstri í húsinu nr. 26 við Stóragerði í Reykjavík, sem lögtak var gert í 2. maí 1961, eins og áður greinir. Fyrir Hæstarétti krefst aðaláfrýjandi hins vegar þess, að seld verði á uppboði íbúð á 3. hæð til hægri í sama húsi, sem getið er í yfirlýsingu fjármálaráðuneytis og gagnáfrýjanda. Uppboðsdómur hefur því ekki fjallað um efni það, sem dómkrafa aðaláfrýjanda fyrir Hæstarétti tekur til.

Hinn 1. nóvember 1968 var í uppboðsdómi lagt fram veðbókarvottorð, dagsett sama dag, þar sem m. a. segir svo:

„Samkvæmt afsals- og veðmálabókum Reykjavíkur vottast:

1. að 4ra herb. íbúð á 3. hæð t. h. í húsinu nr. 26 við Stóragerði með tilheyrandi leigulóðarréttindum er eign Jóhannesar G. Helgasonar samkvæmt heimildarbréfi, dags. 27/4 '61.
2. að á eigninni hvíla engar aðrar þinglýstar veðskuldir né önnur eignarhönd en þau, er hér greinir . . . Með 3. veðrétti kr. 183.882.00 til tollstjórans í Reykjavík samkv. lögtaki, dags. 2/5 '61 og 17/1 '67“.

Ljóst mátti vera, að lögtakskrafa aðaláfrýjanda, sem samkvæmt greindu veðbókarvottorði hvíldi á íbúð gagnáfrýjanda á 3. hæð til hægri í húsinu nr. 26 við Stóragerði „samkv. lögtaki, dags. 2/5 '61 og 17/1 '67“, var sú hin sama skattkrafa, sem þinglýst hafði verið með dómveði í íbúð gagnáfrýjanda á 1. hæð til vinstri í sama húsi, samkvæmt lögtaki 2. maí 1961. Atvik að þessu voru ekki reifuð af hendi málsaðilja. Bar uppboðshaldara því að krefjast um þau skýrslna, áður en hann lauk úrskurði á sakarefni. Þar sem uppboðs-

haldari lét þetta undir höfuð leggjast, þykir verða að ómerkja hinn áfrýjaða úrskurð.

Málskostnaður fyrir Hæstarétti þykir eiga að falla niður.

Dómsorð:

Hinn áfrýjaði úrskurður á að vera ómerkur.

Málskostnaður fyrir Hæstarétti fellur niður.

Úrskurður uppboðsdóms Reykjavíkur 23. janúar 1969.

Mál þetta, sem dómtekið var 6. þ. m., er þannig til komið, að tollstjórinn í Reykjavík f. h. ríkissjóðs krafðist uppboðs hjá varnaraðilja, Jóhannesi G. Helgasyni, Stóragerði 26, Reykjavík, á fasteigninni Stóragerði 26, Reykjavík, fyrir stóreignaskatti að fjárhæð kr. 183.882.00 ásamt vöxtum, $\frac{1}{2}\%$ á mánuði frá 1. apríl 1968 til greiðsludags, kostnaði samkvæmt lögtaksgerð frá 2. maí 1961. Einnig krefst uppboðsbeiðandi málskostnaðar úr hendi uppboðspola.

Varnaraðili hefur krafizt þess, að synjað verði um framgang hins umbeðna uppboðs og að honum verði dæmdur málskostnaður úr hendi sóknaraðilja.

Uppboðs var einnig krafizt vegna sams konar skatts hjá Mófelli h/f, Hafnarstræti 16, Reykjavík, í sömu fasteign, en samkomulag varð með aðiljum við meðferð málsins um að láta þann þátt málsins hvíla, og verður því ekki fjallað um það efni í úrskurði þessum.

Með bréfi, dags. 13. marz 1968, til borgarfégetaembættisins bað tollstjórinn í Reykjavík sem innheimtumaður ríkisins um, að fasteignin Stóragerði nr. 26 í Reykjavík, talin eign uppboðspola, Jóhannesar G. Helgasonar, og tekin hafði verið lögtaki 2. maí 1961, fyrir eftirtöldum fjárhæðum:

1. Skatti á stóreignir nr. 143	kr. 183.882.00
2. Vöxtum til 1. apríl 1968	— 46.889.00
3. Lögtakskostnaði	— 2.060.00

Samtals kr. 232.831.00

auk áfallandi vaxta $\frac{1}{2}\%$ pr. mánuð frá 1. apríl 1968 svo og áfallandi kostnaði.

Málið var þingfest í uppboðsréttinum 1. nóvember 1968, og

var þá ákveðið að hafa frekari málflutning í málinu, og hefur það síðan verið sótt og varið hér fyrir dómi og lagt í úrskurð 6. þ. m. að loknum munnlegum málflutningi.

Sóknaraðili hefur lagt fram í málinu endurrit af lögtaksgerð, sem framkvæmd var 2. maí 1961, þar sem framangreind fasteign er tekin lögtaki eftir ábendingu lögmanns varnaraðilja, að því er virðist fyrir stóreignaskatti að upphæð kr. 183.882.00 auk dráttarvaxta og kostnaðar við gerðina og eftirfarandi uppboðs, ef til kæmi. Einnig hefur sami aðili lagt fram edurrit úr fógeta-bók Reykjavíkur frá 5. ágúst 1960, þar sem lögtaksmálið var þingfest og frestað með samkomulagi aðilja til 1. nóvember s. á., og munu frestir hafa verið veittir til 2. maí 1961, en þá fór lögtakið fram.

Þá liggur fyrir í málinu Lögbirtingablað, útgefið 30. september 1968, þar sem auglýst er uppboð á framangreindri fasteign fyrir stóreignaskatti að fjárhæð kr. 183.882.00 auk vaxta og kostnaðar, er fram skyldi fara 1. nóvember s.l.

Einnig hefur sóknaraðili lagt fram ljósrit af kröfubréfi tollstjóra, dags. 28. desember 1967, þar sem skorað er á varnaraðilja að ganga frá greiðslu skattsins með peningagreiðslu eða útgáfu skuldabréfs, og er veittur frestur til þess til 1. marz 1968, en ella verði krafizt uppboðs.

Þá hefur sóknaraðili lagt fram ljósrit af bréfi fjármálaráðuneytisins, dags. 26. febrúar 1968, sem er eins konar staðfesting á innheimtuaðgerðum innheimtumanna ríkissjóðs. Þó er frestur til greiðslu framlengdur til 1. apríl 1968. Þá tekur ráðuneytið fram, að því sé kunnugt um, að nokkrir gjaldendur muni halda uppi vörnum fyrir uppboðsrétti, og tekur fram, að ef málaferli breyti einhverju um álagningu eða innheimtu skattsins, muni ráðuneytið láta það sama gilda um þá, sem nú gangi frá greiðslu skattsins.

Uppboðsbeiðandi hefur einkum byggt kröfur sínar á eftirfarandi atriðum: Skatturinn er lagður á eftir lögum nr. 44 frá 1957 um skatt á stóreignir, 2. mgr. 10. gr., sbr. 6. mgr. 24. gr. reglugerðar nr. 95/1957, og 1. mgr. 15. gr. laga nr. 46/1954 auk hinnar almennu heimildar í 1. gr. lögtakslaganna nr. 29/1885.

Gjaldddagi skattsins hafi verið 16. ágúst 1958 og lögtaksúrskurður hafi verið útgefinn og birtur lögum samkvæmt.

Lögtak hafi verið gert í ofangreindri fasteign 2. maí 1961, sbr. dskj. 2, en upphaflega hafi það verið fyrir tekið í fógetarétti 5. ágúst 1960, en frestir hafi verið veittir í málinu, þar til lögtakið

hafi verið framkvæmt 2. maí 1961. Lögtaksheimild fyrir skattinum sé í 2. mgr. 10. gr. laga nr. 44/1957 og 6. mgr. 24. gr. reglugerðar, sem sett hafi verið samkvæmt þeim lögum, nr. 95/1957 og 1. mgr. 45. gr. laga nr. 46/1954 auk hinnar almennu heimildar í 1. gr. lögtakslaganna nr. 29/1885.

Við lögtakið hafi verið mætt af hálfu beggja aðilja (uppboðsbeiðanda og uppboðspóla) og séu engir sjáanlegir formgallar á lögtaksgerðinni og henni hafi ekki verið áfrýjað til æðri réttar. Gerðin sé því fullgild uppboðsheimild. Þá bendir sóknaraðili á, að varnaraðili hafi ekki neytt réttar síns til að skjóta málinu til dómstólanna samkvæmt 12. gr. lögtakslaganna um höfðun máls í héraði um lögmæti lögtaksgerðarinnar né heldur samkvæmt 10. gr. stóreignaskattslaganna nr. 44/1957 og 23. gr. reglugerðar um sama efni nr. 95/1957.

Sóknaraðili hefur bent á, að alllangur dráttur hafi verið á, að gengið væri að hinni lögteknu eign. Kveður hann það einkum stafa af því, að fyrir dómstólum hafi verið á þessum tíma rekin nokkur mál út af sams konar skatti og um sé að tefla í máli þessu. Hafi í sumum þeirra m. a. verið deilt um nokkur almenn atriði, sem gátu hafa haft meiri eða minni verkanir á skattgreiðslur annarra gjaldenda, og hugsanlegt, að dómstólar mætu þær á annan veg en skattayfirvöld höfðu gert og hafi síðast dómur í slíku máli gengið í Hæstarétti 30. janúar s.l. Mun ekki hafa verið talið rétt að ganga almennt til uppboðs lögtekinnar eignar, meðan atriði, sem gátu haft almenna og viðtæka þýðingu, var óútkljáð hjá dómstólum. En eftir að sýnt hafi verið, að ekki yrðu frekari breytingar gerðar hjá dómstólum, sem gætu skipt fjölda gjaldenda máli, hafi þegar verið hafizt handa um að ganga til uppboðs hjá þeim, sem enn áttu ógreidda skatta. Innheimta skattsins hafi hins vegar hafizt þegar á árinu 1958, sbr. auglýsingu fjármálaráðuneytisins nr. 194 8. desember 1958, enda muni meiri hluti gjaldenda hafa greitt skatta á næstu 2 árum og ýmsir síðar.

Gagnvart þeirri mótbáru gerðarpóla, að krafan sé fyrnd, heldur sóknaraðili því fram, að lögtaksgerð sé dómsígildi og fyrnist því á 10 árum samkvæmt 4. gr. fyrningarlaga nr. 14/1905, og í öðru lagi, að veðréttur á fasteign fyrnist ekki, þótt krafa sem slík fyrnist.

Andmæli varnaraðilja gegn því, að uppboðið megi fara fram, eru byggð á eftirfarandi atriðum:

Hann bendir á, að hann hafi í öðru máli út af sams konar skatti andmælt gildi laga nr. 44/1957 með breytingum, sem á þeim

hafi orðið bæði fyrir héraðsdómum og Hæstarétti, svo og reglugerðum, er settar hafa verið samkvæmt þeim. Þá hafi Hæstiréttur með tveimur dómum sínum numið úr gildi mikilvæg atriði laganna, sem sé með dómi nr. 116/1958 frá 29. nóvember 1958 og í málinu nr. 129/1959, uppkveðnum 7. desember 1959. Fyrri dómurinn nemi úr gildi 1. mgr. 4. gr. laganna um mat á hlutabréfum og síðari dómurinn nemi úr gildi reglur síðustu mgr. 2. gr. laganna um mat á fyrirfram greiddum arfi.

Eftir alla þessa meðferð hafi orðið að margreikna skatt gjaldaenda og hafi skatturinn hrapað niður um meira en helming. Muni slíkt einsdæmi á Íslandi um skattalög og skattheimtu. Sé óhæfa að fylgja fram slíkum lögum, þótt ekkert kæmi til annað, enda séu engar líkur til, að lögin séu í samræmi við vilja Alþingis 1957, hvað þá nú. Það nái því engri átt að leyfa uppboð á eign eftir lögtaki, framkvæmdu á þeim grundvelli, sem hér hefur verið rakið.

Önnur meginástæða varnaraðilja er, að fyrning skattsins standi fyrir uppboði. Bent er á, að gjalddagi skattsins sé 16. ágúst 1958 samkvæmt auglýsingu fjármálaráðuneytisins nr. 194/1958 og að skatturinn fyrnist á 4 árum, sbr. 3. tl. 3. gr. laga um fyrning skulda og annarra kröfuréttinda nr. 14 20. október 1905. Lögtaks hafi verið beiðzt 5. ágúst 1960, og hafi það verið framkvæmt 2. maí 1961. Samkvæmt því telur varnaraðili kröfuna vera fyrnda 5. ágúst 1964 og í síðasta lagi 2. maí 1965.

Varðandi þá málásástæðu sóknaraðilja, að lögtaksgerð sé dómsígildi og fyrnist því ekki fyrr en eftir 10 ár, hefur varnaraðili staðhæft, að það væri alrangt, og hefur fært fram fyrir því eftirfarandi rök: Hann bendir á, að samkvæmt 3. tl. 3. gr. fyrningarlaganna fyrnist á 4 árum „kröfur, er lögtaksrétt hafa“, þ. á m. skattkröfur, enda séu þetta í eðli sínu tímabundnar (periodiskar) greiðslur alveg eins og vextir og aðrar greiðslur samkvæmt 2. tl. 3. gr. sömu laga, sem fyrnast á 4 árum, enda sé það útkljáð með dómi Hæstaréttar (Hrd. XXXII, bls. 591), að svokallaður stóreignaskattur fyrnist á 4 árum. Varnaraðili bendir á, að álagning skatts ásamt birtingu lögtaksúrskurðar sé aðfararheimild og ýmsar aðrar reglur gildi um dóma en lögtak, það sé skýrt tekið fram um dóma í 1. mgr. 4. gr. fyrningarlaganna, að þeir fyrnist á 10 árum og teljist fyrningarfresturinn „frá dómsuppsögu án tillits til fjárnámsfrests“, 1. mgr. 5. gr. Hins vegar séu lögákveðnir gjalddagar eftir hvern gjalddaga og sé gjalddagi hér umrædds gjalds talinn 16. ágúst 1958, en samkvæmt 1. mgr. 5. gr. fyrn-

ingarlaganna teljist fyrningarfrestur „frá þeim degi, er krafa varð gjaldkræf“, eða í þessu tilfelli frá 16. ágúst 1958. Sé þetta aðalregla, en ákvæðin í 5.—12. gr. sömu laga valdi lengingu fyrningarfrestsins í sumum tilfellum, en það sé aðeins hagkvæmisreglur. Þá hefur varnaraðili vísað til ákvæða 12. gr. fyrningarlaga, sem sé eingöngu til að tryggja framgang lögtaks, sem byrjað sé fyrir fyrningarfrestinn.

Þá bendir varnaraðili á, að samkvæmt 4. gr. fyrningarlaga fyrnist á 10 árum: Kröfur samkvæmt skuldabréfi, dómi eða opinberri sátt, er ekki falla undir ákvæði 2. gr., svo og allar aðrar kröfur, sem ekki er settur annar fyrningarfrestur fyrir í 2. og 3. gr. Ljóst sé, að þetta síðastnefnda ákvæði 4. gr. komi hér ekki til greina, þar sem opinber gjöld fyrnist eftir ákvæði 3. tl. 3. gr. Hvergi sé heldur innt að því, að lögtak skapi 10 ára fyrningarfrest. Þvert á móti, atriðin í 1. mgr. 4. gr. séu talin tæmandi upp og algerlega sé óheimilt að lögjafna frá þeim.

Varnaraðili hefur talið það vafalaust, að ekki megi framkvæma nauðungaruppboð á lögtekinni eign, ef fyrnt sé gjald það, er ljúka skal, og ætla, að þetta muni gilda um allar eignir, og sé þetta leitt af lögjöfnun 3. mgr. 1. gr. laga nr. 14/1905 um lausafé, en sama hljóti að gilda um lögtekna fasteign. Þá hefur varnaraðili skírskotað til þess, að veð sé að jafnaði stofnað með viljayfirlýsingum eða frjálsum samningi tveggja aðilja. Við aðför stofnist sérstakur réttur gerðarbeiðanda yfir fjárunuminni eða lögtekinni eign og tali menn þá um aðfararveð, þetta sé þó í rauninni rangnefni, þar sem veðsetning sé réttskoðað aðeins frjáls gerningur.

Fjárnám byggist að vísu á fjárkröfu, sem maður hefur eignazt á hendur öðrum manni. Slík krafa geti þó orðið til með allt öðrum hætti en í frjálsum viðskiptum manna á milli. Það nái því engri átt, að aðfararveð standi lengur en krafa sú, sem með aðför er tryggð, jafnvel þótt rétt væri, að fasteignaveð fyrir venjulegri skuldakröfu gæti staðið lengur en krafan sjálf. Einnig skírskotar varnaraðili til þess, að lögjafinn hafi ákveðið, að fjárnám falli niður, þótt krafa sé í fullu gildi, sjá t. d. 2. mgr. 50. gr. laga um aðför nr. 19 4. nóvember 1887. Þá hefur gerðarþoli borið það fyrir sig, að ósamræmi yrði í innheimtunni, þegar veðrétturinn fellur niður í lausafé, en ætti að haldast, ef svo hefur viljað til, að fasteign hefur verið lögtekin. Loks hefur varnaraðili skírskotað til þess, að árstíðarbundnar greiðslur samkvæmt 2. tl. 3. gr. fyrningarlaga fyrnist á fjórum árum og með þeim sjálfs-

vörzluveðréttur í lausafé, er fyrir þeim hefur verið settur, sbr. 4. mgr. 1. gr. sömu laga.

Þá hefur varnaraðili borið fyrir sig ákvæði 2. gr. lögtakslaganna, þar sem segir, að lögtaksrétturinn fyrnist á 2 árum frá gjalddaga, þó sé nóg, að lögtaks hafi verið beiðzt, áður en frestur sé liðinn, enda fylgi beiðandi fram lögtakinu með hæfilegum hraða.

Hér sé meginregla, er hljóti að gilda um alla innheimtu gjalda. Lögtak er heimilað til hagræðis fyrir gerðarbeiðanda, en hæfilegur hraði skuli á hafður og sé það ákvæði til hagsmuna gerðarþola, þ. e. hann eigi kost á úrslitum málsins án óþarfs dráttar þar á, þótt fjárnám sé sérstök réttargerð og uppboð önnur, þá sé hvort tveggja þáttur í sömu innheimtunni.

Það geti ekki talizt að framfylgja slíkri innheimtu með hæfilegum hraða, þegar fyrst sé beðið um nauðungaruppboð, nærri sjö árum eftir að lögtak fór fram og nærri tíu árum eftir gjalddaga kröfunnar. Eigi þetta að valda því út af fyrir sig, að synja eigi um uppboðið.

Fyrst ber að athuga þá mótbáru varnaraðilja, að skattálagningin sé ekki lögleg. Með tilliti til dóma, sem gengið hafa um svokallaðan stóreignaskatt, sbr. lögin nr. 44/1957, og þá einkum dóma Hæstaréttar, verða nefnd lög ásamt reglugerð, sem sett hefur verið samkvæmt þeim, nr. 95/1957 að teljast lögleg heimild til álagningar nefnds skatts, og þar sem ekki hefur með rökum verið fundið að álagningunni að öðru leyti, verður þessi varnarástæða ekki tekin til greina.

Þá skal athugað um, hvort fyrningarfresturinn sé liðinn.

Skattar samkvæmt lögum nr. 44/1957 fyrnast á 4 árum samkvæmt 3. tl. 3. gr. fyrningarlaganna nr. 14/1905, sbr. 1. gr. laga nr. 29/1885. Skattkrafa sú, er hér um ræðir, féll í gjalddaga 16. ágúst 1958 og hafði því fyrnzt 16. ágúst 1962, ef lögtaksaðgerðir þær, er hófust 5. ágúst 1960 og lauk með lögtaki 2. maí 1961, hefðu ekki slitið fyrningu, sbr. 12. gr. fyrningarlaganna. En þá er úrlausnarefnið það, hvað sá frestur er langur. Þess er ekki getið í 12. gr. fyrningarlaganna, hversu hinn nýi fyrningarfrestur verður langur, né annars staðar í þeim lögum, en tekið er fram í niðurlagi 6. gr. laganna, að hafi skuldabréf verið útgefið, dómur gengið eða sátt gerð um kröfuna, þá fyrnist hún samkvæmt ákvæðum 4. gr., sbr. 5. gr., þ. e. á 10 árum. Þó má ráða það af 6. gr. fyrningarlaganna, að aðalreglan sé, að nýr fyrningarfrestur verði jafnlangur hinum fyrri.

Í 4. gr. fyrningarlaganna er ekki vitað, að lögtaksgerðin, né heldur í niðurlagi 6. gr. sömu laga (sic), og í 12. gr. er sérstaklega fjallað um lögtaks-, fjárnáms- og uppboðsgerðir, en í 11. gr. er fjallað um venjulega málssókn til að afla dóms. Það verður því með engu móti fengið út úr lögum, að lögtak jafngildi dómi í þessu sambandi, enda er fjallað um lögtak, fjárnám og uppboð sérstaklega í þessu sambandi í fræðiritum og málssókn sérstaklega.

Það verður því að telja, að fyrningarfrestur skattkröfu þeirrar, er hér um ræðir, hafi runnið út, þegar fjögur ár voru liðin, frá því lögtaksaðgerðir byrjuðu, eða 5. ágúst 1964. En í 1. gr., 3. mgr., fyrningarlaganna segir svo: „Haldsréttur og veðréttur ónýtist ekki, þótt skuldin fyrnist, nema sjálfsvörzluveðréttur í lausafé; hann fellur úr gildi um leið og krafan fyrnist, nema að því er snertir lausafé með veðsettri fasteign . . .“.

Hér er hins vegar um að tefla veð í fasteign.

Gerðarþoli virðist halda því fram, að „lögtaksveð“ sé ekki með í merkingu fyrningarlaganna. Þetta fær þó ekki staðizt. Við fjárnám og lögtaksgerð er talið lögum samkvæmt, að svokallað aðfararveð stofnist, sbr. t. d. 34. gr. og 90. gr. skiptalaganna, 50. gr. aðfararlaganna og 22. gr. gjaldþrotaskiptalaga, og verða ekki fundin rök fyrir því, að þessi skilningur nái ekki einnig til aðfararveðs með tilliti til ákvæða fyrningarlaga. Það verður því ekki á það fallizt, að aðfararveð sé óæðra öðrum veðrétti í þessu sambandi. Það er talin meginregla, að veðréttur falli ekki niður, þótt krafan, sem tryggja átti, fyrnist, og er þetta beint tekið fram í 3. mgr. 1. gr. fyrningarlaganna. Þó eru vissar undantekningar frá þeirri reglu í lögum. Í síðastgreindri lagagrein segir svo: „Haldsréttur og veðréttur ónýtist ekki, þótt skuldin fyrnist, nema sjálfsvörzluveðréttur í lausafé; hann fellur úr gildi um leið og krafan fyrnist, nema að því er snertir lausafé, sem er löglegt fylgifé með veðsettri fasteign. . . . Ennfremur fellur úr gildi sjálfsvörzluveðréttur fyrir vöxtum og öðrum kröfum, er ræðir um í 2. t. l. 3. gr., þegar krafan fyrnist“. Eins og ljóst er af fyrri tilvitnaðri málsgrein, er það aðeins haldsréttur og sjálfsvörzluveðréttur í lausafé, sem fellur niður við fyrningu skuldarinnar, en í máli því, sem hér er um fjallað, er fasteign lögtekin, og nær undantekningin því ekki til þessa tilviks, hvað aðalkröfuna snertir, og ekki eru til önnur lagaákvæði, sem ná til þessa atriðis. Ekki verður heldur á það fallizt með varnaraðilja, að það sé svo óeðlilegt að láta það ráða úrslitum í slíkum tilfellum, hvort lausafé

eða fasteign hafi verið lögtekin, enda er beinlínis út frá því gengið í lögunum. Ekki verður heldur á það fallizt með gerðarþola, að dráttur sá, er hefur orðið á því að biðja um uppboðið, eigi að valda synjun uppboðsins. Niðurstaðan verður þá sú, að uppboðið megi fara fram fyrir aðalkröfunni.

Varnaraðili hefur krafizt þess sérstaklega, að ekki verði veitt heimild fyrir uppboði vegna vaxtakröfunnar, og hefur þar um vitnað til ákvæða 4. mgr. 1. gr. fyrningarlaganna, sem að ofan er til vitnuð. Talið er, að þetta ákvæði nái jafnt til sjálfsvörzluveðréttar í fasteign sem lausafjár, og verður því fallizt á sjónarmið varnaraðilja um þetta efni. Niðurstaðan verður þá sú, að heimilt sé að láta uppboðið fara fram fyrir skattkröfunni ásamt kostnaði. Rétt þykir, að málskostnaður falli niður.

Sigurður M. Helgason borgarfégeti kvað upp úrskurð þennan.

Því úrskurðast:

Framangreint uppboð skal fara fram til lúkningar skattkröfunni, kr. 183.882.00, ásamt kostnaði.

Málskostnaður fellur niður.

Föstudaginn 28. febrúar 1969.

Nr. 185/1967. **Reynir Böðvarsson**

(Þorvaldur Lúðvíksson hrl.)

gegn

Eiríki Ásbjörnssyni

(Jón Hjaltason hrl.).

Dóminn skipuðu hinir reglulegu dómara Hæstaréttar.

Ómerking. Frávísun.

Dómur Hæstaréttar.

Áfrýjandi hefur skotið máli þessu til Hæstaréttar með stefnu 20. nóvember 1967, að fengnu áfrýjunarleyfi 17. s. m. Gerir hann þessar dómkröfur:

1. Að stefnda verði dæmt að hlíta því, að kaupum á m/s